

УДК 599.323 (477)

Мікротеріофауна заповідних територій Луганщини за результатами аналізу пелеток хижих птахів¹

Володимир Кузнєцов та Олександр Кондратенко

Мікротеріофауна заповідних територій Луганщини за результатами аналізу пелеток хижих птахів. — Кузнєцов В., Кондратенко О. — Досліджено 238 пелетках сов з різних районів Луганщини, ідентифіковано 504 особини 13 видів ссавців.

Ключові слова: дрібні ссавці, пелетки, хижі птахи, Луганщина.

Small mammal fauna of reserved territories of the Luhansk province after results of the birds of prey pellets analysis. — Kuznetsov V., Kondratenko O. — 504 specimens of 13 species were determined in the 238 owl pellets from different parts of the Luhansk province.

Вступ

На території Східної України розміщено кілька заповідних територій найвищого рангу, зокрема, Луганський природний заповідник НАН України. До його складу входять заплавна ділянка «Придніпцівська заплава» та дві степові — «Стрільцівський степ» і «Провальський степ» (Луганський..., 1999). Теріофауна цих ділянок являє значний інтерес для дослідників як фрагмент колишніх потужних фауністичних комплексів Донецько-Приазовського степу як найбагатшого за видовим складом фрагменту степового фауністичного ядра Східної Європи (Загороднюк, 1999). Для фауністичних угруповань цього регіону характерна велика частка та високі показники чисельності низки степових видів дрібних ссавців — мишівок (*Sicista*), хом'ячків (*Cricetulus*), строкаток (*Lagurus*), земляних зайців (*Allactaga*) тощо (Кондратенко, Загороднюк, 1999). Більшість цих видів тепер стали вкрай рідкісними, тому традиційні методи їх обліку пастками необхідно замінити на більш заощадливі. До останніх відноситься розбір і аналіз вмісту пелеток хижих птахів (Підоплічко, 1932).

Матеріал для цього дослідження зібрано впродовж 1998 р. в різних районах Луганської області та території обох степових заповідних ділянок Луганського заповідника. Всього зібрано і проаналізовано 238 пелеток хижих птахів, зокрема, 50 — сича хатнього (*Athene noctua*), 148 — вухатої сови (*Asio otus*), 8 — сірої сови (*Stix aluco*), 12 — пугача (*Bubo bubo*) та 20 — лунолугового (*Circus pygargus*). Визначення дрібних ссавців проводили за особливостями будови черепа, щелеп, ізольованих зубів і деталей посткраніального скелету. Ідентифіковано 504 екз., матеріал узагальнено у таблиці. Для позначення видів використано назви, рекомендовані Теріологічною школою (Загороднюк та ін., 1998).

Результати

Абсолютним домінантом у живленні хижих птахів заповідних територій є нориця лугова (57%). Другу за чисельністю групу становлять види з часткою 5–10 %: миші хатня і курганцева та нориця руда. До рідкісних у живленні сов видів належать власне степові види (1–4%) — хом'ячки, строкатки, мишівки, білозубки, а також два види мишей групи *Sylvaemus*.

¹ Стаття опублікована в журналі «Заповідна справа в Україні» (1999. Том 5. № 2. С. 28–29). До тексту додано резюме, внесено зміни у оформлення таблиці та бібліографії. — Прим. ред.

Таблиця 1. Результати аналізу розподілу видів дрібних ссавців у пелетках хижих птахів

Досліджена ділянка вид хижака, кількість пелеток, дата збору	Комахоїдні			Тушка- нові		Мишачі				Хом'якові *				Σ екз.
	<i>Erimaceus concolor</i>	<i>Sorex araneus</i>	<i>Croc. suaveolens</i>	<i>Sicista standi</i>	<i>Allactaga major</i>	<i>Sylvaemus tauricus</i>	<i>S. uralensis</i>	<i>Mus musculus</i>	<i>Mus spicilegus</i>	<i>Cricetulus migrat.</i>	<i>Myodes glareolus</i>	<i>Lagurus lagurus</i>	<i>Microtus rossiaem.</i>	
Стрільцівський степ, Міловський р-н <i>Asio otus</i> (n=47), <i>Circus pygargus</i> (n=20) 07.1998	0	0	0	18	0	0	2	4	2	8	3	1	76	114
Провальський степ, Свердловський р-н <i>Strix aluco</i> (n=8) 08.1998	0	1	18	0	0	4	2	4	1	3	0	0	6	39
<i>Bubo bubo</i> (n=6) 05.1997	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Пасовище, с. Герасимівка, Станично-Луганський р-н <i>Athene noctua</i> (n=50) 04-05.1998	0	0	2	0	0	1	0	22	10	1	1	4	44	85
<i>Asio otus</i> (n=101) 01-02.1998	0	0	1	0	0	0	0	22	30	12	27	4	156	252
<i>Bubo bubo</i> (n=6) 06.1998	2	0	0	0	0	3	0	1	0	0	0	0	6	12
Разом (238 пелеток)	3	1	21	18	1	8	4	53	43	24	31	9	288	504

* До виду *Microtus rossiaemeridionalis* віднесено всіх норичь групи "arvalis", хоча частина зразків відповідала морфотипам *M. obscurus* та *M. socialis* (М. Товпинець, особ. повідомл.).

Одинично (1–3 екз.) представлені їжак південний, мідія звичайна, земляний заєць.

Результати цього дослідження свідчать про високі показники видового багатства мікро-теріофауни заповідних степових ділянок (13 видів) і дозволяють внести уточнення у результати обліків фауни традиційними методами відлову ссавців.

Наприкінці висловлюємо щире подяку М. Товпинцю (Кримська республіканська СЕС) за допомогу у визначенні матеріалу та І. Загороднюку (Інститут зоології НАН України) за редакційну підготовку статті та зауваження щодо її змісту.

Література

- Луганський природний заповідник // Заповідники та національні природні парки України. — Київ: Вища школа, 1999. — С. 75–85.
- Кондратенко О. В. Знахідки деяких рідкісних видів наземних хребетних в Провальському степу (Східна Україна) // Вестник зоології. — 1998. — Том 32, № 5–6. — С. 122.
- Кондратенко О., Загороднюк І. Степові гризуни як кандидати до Бернських списків // Ссавці України під охороною Бернської конвенції. — Київ, 1999. — С. 185–191.
- Загороднюк І. В. Степове фауністичне ядро Східної Європи: його структура та перспективи збереження // Доповіді НАН України. — 1999. — № 5. — С. 203–210.
- Загороднюк І. В., Кондратенко О. В. *Sicista severtzovi* та близькі до неї форми гризунів в Україні: цитогенетичний та біогеографічний аналіз // Вестник зоології. — 2000. — Suppl. 15. — С. 101–107.
- Загороднюк І., Жила С., Покинчерета В. Теріологічна школа-семінар «Ссавці у Червоній книзі» // Вестник зоології. — 1998. — Том 32, № 5–6. — С. 149–150.
- Підоплічка І. Г. Аналіз погадок за 1925–1929 р. // Матеріали до порайонованого вивчення дрібних звірят та птахів, що ними живляться. — Київ: ВУАН, 1932. — Вип. 1. — С. 5–76.